

míry se snaží (chodí připraven do hodiny, nosí domácí úkoly aj.),¹¹ existují i vzdělávací systémy, kde hodnocení schopností a dovedností zásadně oddělují od píle a nesměšují je do jedné známky.

Druhým aspektem znevýhodnění chlapců, na který výzkumníci upozorňují, je pak průchod vzdělávací soustavou. Výzkumy poukazují na skutečnost, že dívky se častěji než chlapci dostávají do výběrových škol (víceletých gymnázií i výběrových základek), na čtyřletá gymnázia i obecněji na středoškolské maturitní obory. Především u středoškolského studia je často rozhodujícím kritériem pro přijetí žáků jejich průměrný prospěch. Řada středních škol (především střední odborné školy) již nerealizuje přijímací řízení a někdy rozhodnutí mezi přijetím do maturitního (např. gastronomie) a nematuritního oboru (ke gastronomii je ekvivalentem učební obor kuchař) závisí na průměrném prospěchu žáka ve škole. Dále pak výzkumy poukazují na skutečnost, že známky, které žáci dostávají, ovlivňují jejich sebepojetí, to, jak si věří, jak vnímají své vlastní schopnosti v daném předmětu i obecně studijní zaměření. To nemalou měrou také ovlivňuje jejich aspirace a rozhodování o další vzdělávací dráze. Pokud jsou chlapci soustavněji hůře hodnoceni, pak to má vliv na jejich další vzdělávací dráhu a tím jsou chlapci znevýhodňováni.

Interpretace 2: Dívky jsou znevýhodněny známkováním. Škola znevýhodňuje dívky tím, že jejich známky neodpovídají jejich výkonům, a dívky, přestože dostávají dobré známky, dostávají zároveň často zpětnou vazbu o tom, že nejsou na matematiku moc dobré apod. To ovlivňuje jejich sebepojetí a také nezáměr o matematické a technické obory.

Argumentace ve prospěch tvrzení, že děvčata jsou znevýhodněna školním hodnocením, bude zvláště platná a patrná v případě matematiky. Zastánci této interpretace se opírají o tvrzení, že děvčata dostávají známky „zadarmo“, dostávají lepší známky, než odpovídá jejich skutečným schopnostem a dovednostem v daném předmětu. Tím jsou vlastně dívky poškozeny, neboť se nenaučí, co by mohly (na jedničku dosáhnou i s nižšími znalostmi). Základ znevýhodnění dívek však spočívá v tom, jakou zpětnou vazbu dívky od učitelů dostávají. Data, která zde prezentujeme, uvádějí vztah mezi známkou na vysvědčení a výsledkem v testu. Nicméně žáci a žákyně dostávají řadu známek v průběhu roku a ve výuce řadu dalších zpětných vazeb od učitele. Výzkumy poukazují na to, že zvláště zde se promítají genderové stereotypy: „dívky jsou pečlivé, ale nemají buňky na matematiku“. Tyto genderové stereotypy jsou navíc často vytvářeny již v rodině.¹² Takovou zpětnou vazbu mohou dívky dostávat častěji než chlapci i ve škole a nevyváží to ani fakt, že mají lepší známku z matematiky (či jiného předmětu). Samy si pak odnášejí to, že známka neodpovídá jejich schopnostem, samy si dále nevěří, což opět ovlivňuje jejich výsledek i ochotu se matematikou zabývat, případně jít studovat obory, kde se matematika vyžaduje. Nerovnosti, které vidíme v podílu žen ve středoškolských a vysokoškolských oborech s matematikou, tak mají zárodky již v předškolním období a na 1. stupni základní školy.

¹¹ Ve výzkumu žáků 8. ročníku na reprezentativním vzorku 1 146 žáků uvedlo 79 % dotázaných žáků, že učitelé známkují žáky také podle jejich snahy a píle. Celkem 68 % žáků souhlasilo s tím, že učitelé známkují žáky spravedlivě (Greger, 2006). Příklady nespravedlivosti hodnocení žáků včetně dvou výroků žáků o nadřzování dívkám uvedených v této zprávě pocházejí z téhož výzkumu. Blíže viz Greger, D., 2006. Spravedlivost evropských školských systémů očima žáků. In Greger, D.; Ježková, V. (Ed.) *Školní vzdělávání: Zahraniční trendy a inspirace*. Praha: Karolinum, s. 187–206.

¹² Například longitudinální výzkum J. Herbertové a D. Stipkové (2005) ze Stanfordovy univerzity, který sledoval děti od mateřské školky do konce 5. ročníku, poukázal na skutečnost, že i když výsledky v testech žáků a žákyň byly stejné, již od 3. ročníku dívky častěji vnímaly své schopnosti a dovednosti v matematice hůře než chlapci. Stejně tak rodiče přisuzovali větší schopnosti v matematice více chlapcům než dívkám a vliv tohoto rodičovského hodnocení schopností na sebepojetí chlapců a dívek byl jedním z nejsilnějších. Dívky si tedy nedůvěru ve své schopnosti a dovednosti v matematice odnášejí již z rodiny častěji než chlapci.